

FALSAFIY ANTROPOLOGIYA: INSONNING TABIATI VA JAMIYATDAGI O'RNI

Xudoyberdiyev Rashid Zokir o'g'li

Toshkent davlat tibbiyot universiteti. O'qtuvchisi

E-mail: xudoyberdiyevrashid077@gmail.com

Talaba: G'ofurjonov Iskandar Sherzod o'g'li

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

E-mail: tommygavurov@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola zamonaviy jamiyatdagi insonning tabiati, uning jamiyatdagi o'rni va ma'naviy izlashlari haqida falsafiy tahlilni taqdim etadi. Tadqiqot insonning biologik, ijtimoiy va ma'naviy jihatlarini o'rganib, uning jamiyat taraqqiyotidagi rolini yoritadi. Maqolada, shuningdek, zamonaviy global muammolar (texnologiyalar, madaniy o'zgarishlar) kontekstida insonning o'zligini anglashi va jamiyatdagi maqomini saqlashi masalalari ko'rib chiqilgan. Asosiy e'tibor insonning erkinlik, mas'uliyat va ma'no izlash qobiliyatlariga qaratilgan bo'lib, ularning jamiyat tuzilishiga ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: falsafiy antropologiya, inson tabiati, jamiyat, identifikatsiya, erkinlik, ma'no, madaniyat.

“Inson nima?” degan savol butun insoniyat tarixidagi eng asosiy va dolmirash savollardan biridir. Falsafiy antropologiya – aynan shu savolga javob topishga intiladigan, insonning mohiyati, uning jamiyatdagi o'rni va ma'nosi haqida fikr yurituvchi falsafa sohasidir. Bugungi kunda texnologik taraqqiyot, globalizatsiya va madaniy o'zgarishlar insonning o'ziga bo'lgan qarashini tubdan o'zgartirmoqda. Shu sababli, insonning tabiatini chuqur tushunish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega.

Tadqiqat falsafiy tahlil va qiyosiy usullardan foydalanadi.

Asosiy maqsadlar:

- Inson tabiatining asosiy falsafiy tushunchalarini tahlil qilish;
- Insonning jamiyat taraqqiyotidagi oʻrni va rolini oʻrganish;
- Zamonaviy sharoitda insonning oʻzligini topish va saqlash muammolarini yoritish.

Inson Tabiatining Falsafiy Tahlili. Tarixiy jihatdan, inson tabiati haqidagi qarashlar turlicha boʻlgan:

Aristotel insonni “ijtimoiy hayvon” (zoon politikon) deb taʼriflagan. Unga koʻra, inson faqat jamiyat doirasida oʻzligini toʻliq amalga oshirishi mumkin.

Russo insonning tabiiy holatda sof ekanligini, jamiyat uning buzilishiga sabab boʻlishini taʼkidlagan.

Nietzsche insonni “oʻz qadriyatlarini yaratuvchi” mavjudot sifatida koʻrgan.

Ushbu qarashlar insonning murakkabligini va uning nafaqat biologik, balki maʼnaviy, madaniy va ijtimoiy jihatlari borligini koʻrsatadi.

Inson jamiyatdan ajralmas boʻlib, u jamiyatda shakllanadi va rivojlanadi. Uning jamiyatdagi oʻrni quyidagi jihatlarda namoyon boʻladi:

1. Madaniyat va Anʼanalar Orqali Oʻzligini Ifodalash: Inson til, sanʼat, anʼana va din orqali oʻzining jamiyatdagi oʻrnini belgilaydi.

2. Erkinlik va Masʼuliyat: Inson erkin iroda egasi sifatida harakat qiladi, lekin bu erkinlik unga nafaqat huquq, balki jamiyat oldidagi masʼuliyatni ham yuklaydi.

3. Axloqiy Qarorlar: Inson yaxshi va yomonni farqlay oladigan, shu orqali jamiyatda adolat va tenglik tamoyillarini amalga oshirishga intiladigan axloqiy mavjudotdir.

4. Ijtimoiy Faoliyat: Inson mehnat qilish, boshqarish, bilim berish va jamiyatni rivojlantirish orqali o'ziga xos ijtimoiy o'rin egallaydi.

Zamonaviy Muammolar va Falsafiy Antropologiya. Bugungi kunda inson o'zligini yangi sharoitda topishga majbur:

Texnologik Taraqqiyot: Sun'iy intellekt va biotexnologiyalar insonning tabiiyligini o'zgartirmoqda.

Globalizatsiya: Madaniy qadriyatlarning o'zaro ta'siri insonning o'z identifikatsiyasini saqlash muammosini keltirmoqda.

Ekologik Inqiroz: Insonning tabiatga nisbatan mas'uliyati uning jamiyatdagi o'rni va maqsadini qayta ko'rib chiqishni talab qiladi.

Falsafiy antropologiya insonga o'zining ma'naviy asoslarini, erkinlik va mas'uliyat muvozanatini, shuningdek, jamiyatdagi maqsadini tushunishda yordam beradi.

Falsafiy antropologiya insonni butun qirrali va turlicha jihatlar bilan o'rganishga intiladi. U nafaqat "inson kim?" degan savolga javob beradi, balki uning jamiyatdagi ma'nosini, erkinligini, mas'uliyatini va kelajagini tushunishga yordam beradi. Inson nafaqat jamiyat mahsuli, balki uning shakllantiruvchisi hamdir. Shu sababli, insonning o'z tabiatini tushunishi – bu nafaqat falsafiy, balki insoniyat kelajagi uchun ham muhimdir.



1. Aristotle. (2009). Nicomachean Ethics. Oxford University Press.
2. Nietzsche, F. (1967). The Will to Power. Random House.
3. Gehlen, A. (1988). Man: His Nature and Place in the World. Columbia University Press.
4. Cassirer, E. (1944). An Essay on Man. Yale University Press.
5. Mirziyoyev, Sh.M. (2020). Yangi O'zbekistonning Strategik Rivojlanish Yo'llari. Toshkent: O'zbekiston.